



Жаштык бул - ЖИГЕР!

НУР



Студенттердин коомдук-маданий гезити

@oshsu.kg

www.oshsu.kg

№03 (242) 2026-жыл, март

Гезит 1992-жылдан бери чыгат

oshmu.nur@mail.ru

ЗДОРОВАЯ МАТЬ —ЗДОРОВАЯ НАЦИЯ



2-3-бет

Экологиялык календарь



11-бет

ЭЛНУРА КУДАЙБЕРДИЕВАНЫН «ТАШ ОЧОК» АҢГЕМЕСИ РЕСПУБЛИКАЛЫК СЫНАКТА ЭКИНЧИ ОРУНДУ ЭЭЛЕДИ



6-7-бет

БИЛИМ АРКЫЛУУ АЧЫЛГАН МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨР



12-бет

ЗДОРОВАЯ МАТЬ — ЗДОРОВАЯ НАЦИЯ

Ферузахон Дадажанова студентка 6 курса медицинского факультета ОшГУ. С первого курса участвует в международных, межвузовских и внутривузовских олимпиадах, в кружках «Витос» и «Умай», показывая свои высокие результаты. Со 2 курса занимается научной деятельностью, публикует статьи в отечественных и зарубежных журналах. Её пример показывает, что упорство, дисциплина и постоянное развитие дают реальные результаты и открывают большие возможности.

– Ферузахон, расскажите, когда вы поняли, что хотите стать врачом? Был ли момент, который окончательно убедил вас в этом выборе?

– На самом деле мой выбор во многом сформировался благодаря моей семье. Мои родители и особенно моя любимая бабушка с детства поддерживали мой интерес к медицине. Даже в шутку они часто ласково называли меня «нашим будущим доктором». Эти слова тогда казались просто тёплой семейной шуткой, но со временем они действительно стали частью моего внутреннего убеждения и мечты. С самого детства я представляла своё будущее связанным с медициной. Моя семья направляла меня, поддерживала и верила в меня, и сегодня я безмерно благодарна им за это. Сейчас я понимаю, что это был один из самых правильных выборов в моей жизни. Для меня медицина — это не просто профессия, а возможность помогать людям, облегчать их боль и участвовать в процессе их выздоровления. Осознание того, что твои знания и усилия могут изменить чью-то жизнь к лучшему, приносит мне огромное чувство счастья и смысла.

– Почему вы выбрали именно акушерство и гинекологию?

– Я выбрала акушерство и гинекологию, потому что считаю эту специальность одной из самых значимых для будущего общества. Здоровье женщины напрямую связано со здоровьем будущего поколения. Если мать здорова, она может дать жизнь и вырастить здоровых детей, а значит — формировать здоровую нацию. Именно поэтому для меня акушерство и гинекология — это не



только медицинская специальность, но и возможность вносить вклад в будущее своего народа. Меня вдохновляет мысль о том, что моя работа сможет поддерживать женщин в самые важные моменты их жизни — от сохранения репродуктивного здоровья до рождения новой жизни.

– Вы активно участвуете в олимпиадах с первых курсов. Какие эмоции и уроки вы получаете от участия в таких конкурсах?

– Я участвую в олимпиадах и конкурсах прежде всего для того, чтобы постоянно развиваться и получать новые знания. Для меня это не только соревнование, но и уникальная возможность познакомиться с талантливыми и мотивированными студентами из разных университетов. Мы обмениваемся опытом, обсуждаем медицинские случаи, делимся знаниями — и это очень сильно расширяет профессиональный кругозор. Кроме того, олимпиады дают возможность проявить себя, проверить свои знания и навыки в условиях здоровой конкуренции. Такая конкуренция, на мой взгляд, играет очень важную роль: она мотивирует студентов стремиться к лучшему уровню подготовки и постоянно работать над собой.

– Что вас подтолкнуло начать исследовательскую деятельность уже со второго курса?

– Мой первый научный проект был посвящён оценке качества сна у студентов-медиков. Именно с этого исследования началось моё знакомство с научной деятельностью. В тот период для меня всё было новым: нужно было правильно сформулировать цель исследования, собрать данные, провести анализ и сделать выводы. Честно говоря, это был непростой опыт. Больше месяца я работала над этим проектом: проводила опросы среди студентов нашего потока, систематизировала полученные данные и училась анализировать результаты. Несмотря на то, что выбор был небольшим, для меня это стало очень важным этапом. Этот проект открыл для меня совершенно новый мир науки. Я поняла, что через исследования можно глубже изучать медицинские проблемы, находить новые ответы. Эти ощущения поиска и открытия



оказались по-настоящему захватывающими. Я очень благодарна своему преподавателю по общественному здравоохранению Алишеру Нурмахаматовичу, который направил меня, поддержал и помог сделать первые шаги в научной деятельности.

– Одно из ваших исследований касалось витамина D и его влияния на здоровье студентов. Какие выводы вас удивили больше всего?

– Это исследование я проводила совместно со своей преподавательницей — Айгерим Касымовой. Она оказала мне огромную поддержку на всех этапах работы: от сбора данных до проведения лабораторных анализов. Благодаря её наставничеству я смогла глубже понять, как строится научное исследование и как важно опираться на доказательную базу.

Самым удивительным для меня результатом стало то, что, несмотря на то что мы живём в Кыргызстане — страна с большим количеством солнечных дней, особенно на юге, — у подавляющего большинства обследованных студентов был выявлен дефицит витамина D. По нашим данным, этот показатель достигал более 96%. Этот факт заставил меня ещё глубже изучить проблему. Я начала анализировать возможные причины: особенности образа жизни студентов, длительное пребывание в помещениях, высокий учебный стресс и другие факторы. В результате исследования мне удалось не только лучше понять масштаб этой проблемы, но и разработать практические рекомендации для своих однокурсников — по профилактике дефицита витамина D, образу жизни и поддержанию здоровья. Для меня было особенно важно, что научная работа смогла принести реальную пользу моему окружению.

(Продолжение на следующей странице)

– **Вы проводите лекции для школьников и подростков о женском здоровье. Почему для вас важно делиться знаниями с молодым поколением?**

– Я считаю, что одна из причин, почему многие молодые люди мало знают о здоровье, заключается в том, что в обществе всё ещё недостаточно внимания уделяется профилактической медицине. Часто люди обращаются к врачу только тогда, когда заболевание уже прогрессирует, хотя многих проблем можно было бы избежать при своевременной профилактике и правильной информированности. Именно поэтому для меня очень важно проводить образовательные лекции для школьников и подростков. Я убеждена, что такие встречи помогают формировать более ответственное отношение к своему здоровью у подрастающего поколения и постепенно меняют мышление общества в сторону профилактики. Одной из самых значимых для меня стала лекция для школьниц о профилактике инфекции, вызванной вирусом папилломы человека. Мы говорили о важности вакцинации, потому что на сегодняшний день это один из наиболее эффективных и доказанных методов профилактики рака шейки матки. Я очень надеюсь, что благодаря информированности, профилактике и вакцинации в будущем мы сможем значительно снизить распространённость этого заболевания и, возможно, однажды полностью победить его не только в нашей стране, но и по всему миру.

– **Будучи командиром студенческого кружка «Умай», как вы вдохновляете других студентов к научно-исследовательской деятельности?**

– Деятельность нашего студенческого научного кружка «Умай» проходит очень активно и регулярно под руководством Заслуженного врача Кыргызской Республики Зейнепкан Исраиловой. Под её наставничеством мы проводим научные собрания, дискуссии и образовательные встречи, которые помогают студентам углублять свои знания в акушерстве и гинекологии. Будучи руководителем и участником этого кружка, я стараюсь не только участвовать в работе, но и вдохновлять других студентов на развитие. Мы организуем лекции, проводим мастер-классы, обсуждаем клинические случаи и вместе готовимся к различным олимпиадам и научным мероприятиям.



– **Вы участвовали в организации круглого стола ко Всемирному дню борьбы со СПИДом. Что для вас было самым ценным в этом опыте?**

– Меня особенно вдохновило то, насколько активно студенты и преподаватели медицинского факультета проявили интерес к этой теме. Было видно, что для всех нас это не просто формальное мероприятие, а действительно важная социальная и медицинская проблема. Мы также пригласили специалистов и представителей профильных организаций из города Ош, что сделало обсуждение ещё более содержательным и профессиональным. Благодаря их опыту и экспертному мнению нам удалось более чётко рассмотреть масштаб проблемы, обсудить существующие трудности и возможные пути её решения.

– **Часто студенты-медики сталкиваются с выгоранием, потерей интереса к науке или ошибками в учёбе. С чем, по вашему мнению, это связано, и как избежать подобных проблем?**

– Я считаю, что выгорание у студентов во многом связано с высокой нагрузкой и постоянным стрессом, но также большую роль играет неправильное распределение времени. Очень часто студенты откладывают задачи «на завтра», и со временем это накапливается в большой объём работы, что начинает вызывать усталость, тревогу и потерю мотивации. Безусловно, учёба на медицинском факультете требует огромных усилий, постоянного развития и дисциплины. Однако я уверена, что грамотный тайм-менеджмент помогает значительно снизить риск выгорания. Когда человек умеет правильно распределять своё время, он может успевать учиться, заниматься наукой, отдыхать и восстанавливать силы. Честно говоря, я сама иногда сталкиваюсь с этой проблемой. И каждый раз замечаю, что напряжение появляется именно тогда, когда какие-то задачи откладываются и накапливаются. Поэтому для меня важным выводом стало то, что дисциплина, планирование и умение вовремя выполнять задачи помогают сохранять баланс и не

терять интерес к профессии.

– **Как вы успеваете совмещать учёбу, науку, волонтерство и личную жизнь?**

– Я всегда советую студентам учиться правильно организовывать своё время. Не обязательно посвящать целый день только одному делу — гораздо эффективнее уметь грамотно распределять свои задачи и находить баланс между учёбой, наукой, развитием и отдыхом. Мне кажется очень важным, чтобы то, чем мы занимаемся, приносило нам не только результат, но и внутреннее удовлетворение. Когда человек любит своё дело, даже большая нагрузка воспринимается легче.

– **Были ли моменты, когда было особенно трудно, и что помогло вам преодолевать трудности?**

– Конечно, как и у любого студента, в моей жизни бывают трудные моменты — это могут быть нерешённые задачи, напряжённые дедлайны, сложности в учёбе или даже финансовые трудности. Но в такие периоды для меня самой большой опорой всегда остаются моя семья и мои друзья. Именно они поддерживают меня в сложные моменты, помогают успокоиться и снова поверить в свои силы. Их поддержка даёт мне внутреннюю силу двигаться дальше и не останавливаться перед трудностями. Я искренне благодарна Всевышнему за то, что в моей жизни есть такие близкие и надёжные люди.

– **Какой совет можете дать студентам, которые только начинают свой путь в медицине?**

– Я бы сказала: никогда не сдавайтесь и всегда стремитесь к развитию. Медицина — это путь, который требует терпения, дисциплины и постоянной работы над собой. На этом пути неизбежно будут трудности, сомнения и усталость. Но именно внутренняя сила, настойчивость и стремление учиться помогают преодолевать все препятствия. Я убеждена, что если человек сохраняет дисциплину, веру в себя и желание развиваться, он обязательно найдёт ответы на самые сложные вопросы и сможет справиться с любыми трудностями.

Алина Абдикеримова

Студенттердин эки стартап-долбоору «Студенттик стартап – 2025» сынагында жеңүүчү аталды

Ош мамлекеттик университетинин студенттери жаштар ишкерчилигин колдоого багытталган «Студенттик стартап – 2025» республикалык конкурсунда жеңүүчү болду. Натыйжада алар стартап-долбоорлорун ишке ашырууга мамлекеттик гранттарды утуп алышты.

Сынак Министрлер кабинетинин 2023-жылдын 3-мартындагы «Студенттик стартап» пилоттук программасы тууралуу токтомунун негизинде өткөрүлдү. Максаты – жаштардын ишкердик демилгелерин колдоо жана жогорку окуу жайларда инновациялык бизнес-идеяларды өнүктүрүүгө багытталган. Аны Илим, жогорку билим берүү жана инновациялар министрлигине караштуу «Инновациялык борбор» мамлекеттик мекемеси уюштурган.

Өтүнмөлөр 2025-жылдын 12-майынан 12-августуна чейин кабыл алынып, өлкөдөгү жогорку окуу жайлардын студенттеринен жалпы 72 стартап-долбоор сунушталган. Эксперттик комиссиянын жыйынтыгында мыкты делген 14 долбоор финалга чыгып, алардын арасынан жеңүүчүлөр аныкталды. Ош мамлекеттик университетинен да эки стартап-долбоор жеңүүчү деп табылып, мамлекеттик гранттарды утуп алды.

Биринчи долбоор – «Тикенектүү артишокту (Cynara scolymus L.) Кыргызстанда өстүрүү жана андан капсула чыгаруу». Долбоордун гранттык суммасы 790 миң 850 сомду түзөт. Анын алкагында артишок өсүмдүгүн өстүрүп, жалбырактарынан алынган экстракттын негизинде биологиялык активдүү кошумча катары колдонулуучу капсулаларды өндүрүү пландалууда. Долбоорду «ОФД и ФГЗ» кафедрасынын башчысы, QA-инженер Жекшен Маматов, окутуучу, өндүрүш боюнча кызматкер Сымбат Чубакова, аспирант, өндүрүш боюнча кызматкер Руслан Ганиев, окутуучу, маркетинг Рустам Маматов, аспирант, бухгалтер Назпери Раззакова, ассистент-стажёр, Нурсеит Сатаров, студент, өндүрүш боюнча кызматкер Улугбек Мойдинов жана студент, өндүрүш боюнча кызматкер Нурислам Абдираимжан уулу ишке ашырган.

Экинчи долбоор – «Есо түтүктөр». Грант суммасы – 598 миң сом. Бул стартап полиэтилен калдыктарын кайра



иштетүү аркылуу курулуш материалдарын, тактап айтканда түтүктөрдү өндүрүүгө багытталган. Долбоор айлана-чөйрөнү коргоо, калдыктарды азайтуу жана жергиликтүү өндүрүштү өнүктүрүүгө көмөк көрсөтөт. Долбоорду ишке ашыруучу команда студент, координатору Гүзель Асырасынова, студент, HR Самира Матазимова, студент, бухгалтер Нурсултан Кочкоров, инженер Калыбек Мирлан уулу жана студент, өндүрүш боюнча кызматкер Нурлес Эргешов бар.

Жеңүүчүлөрдү сыйлоо жана келишимдерге кол коюу аземи 10-мартта «Инновациялык борбор» мамлекеттик мекемесинде өттү. Иш-чарага министр Гүлзат Исаматова, мекеменин директору Чыңгыз Жантаев, эксперттер, ошондой эле өлкөнүн жогорку окуу жайларынын ректорлору жана стартап-командалар катышты.

Аземге ОшМУнун ректору Кудайберди Кожобеков жана Бизнес парктын директору Эрлан Камалов да катышып, студенттердин жетишкендиктерин белгилешти.

Ош мамлекеттик университетинде жаштардын ишкерчилигин өнүктүрүү жана инновациялык идеяларды колдоо иштери Бизнес паркы аркылуу системалуу жүргүзүлүп келет.



НАГРАЖДАЕТСЯ ПРОЕКТ

Тикенектүү артишокту (Cynara scolymus L.) Кыргызстанда өстүрүү жана андан капсула чыгаруу

Ошский государственный университет

Пилотная программа «Студенческий стартап» на 2025 год

Сумма проекта 790 850 с

НАГРАЖДАЕТСЯ ПРОЕКТ

Есо трубы

Ошский государственный университет

Пилотная программа «Студенческий стартап» на 2025 год

Сумма проекта 598 000 с

СТУДЕНТТИК АЛТЫН ДООР

Студенттик курак — бул мүмкүнчүлүктөрдүн чексиз айдыңы. Кимдир бирөө бул убакытты текке кетирсе, ал эми биздин каарманыбыз Айгерим Бекмаматова аны дүйнө таануу жана кесипкөйлүккө кадам таштоо үчүн натыйжалуу пайдаланууда. ОшМУнун ТОП-20 студентинин катарына кирген Айгеримдин ийгилик сырларына, тил үйрөнүү ыкмаларына жана Европага жасаган саякатына чогуу көз чаптыралы.



ТАНДОО

Мен, Бекмаматова Айгерим, Ош шаарынын кулуну болом. Учурда Ош мамлекеттик университетинин Филология жана маданият аралык коммуникация институтунда англис тили адистиги боюнча 3-курста билим алып жатам. Студенттик кез — бул жөн гана диплом алуу эмес, бул өзүңдү табуунун жана чоң мүмкүнчүлүктөрдүн мезгили экенине күн сайын ынанып келем.

Жогорку окуу жайды тандоо мезгили келгенде, мен ойлонбостон өзүмдүн сүйүктүү шаарымдагы ОшМУну тандадым. Себеби, бул жерде сапаттуу билим алууга, эл аралык деңгээлдеги программаларга катышууга жана

кесипкөй катары өсүүгө бардык шарттар түзүлгөн. Анын үстүнө, үй-бүлөмдүн жанында болуп, алардын дем-күчү менен билим алуу мен үчүн маанилүү болчу. Бул окуу жай мага билим гана бербестен, ишенимдүү досторду жана татыктуу насаатчыларды тартуулады.

Окууга болгон кызыгуум, тартип жана жоопкерчилигимдин арты менен 2024–2025-окуу жылынын жыйынтыгында ОшМУнун эң алдыңкы ТОП-20 студентинин катарына кирдим. Бул мен үчүн жөн гана статус эмес, жасаган эмгегимдин жыйынтыгы деп кабыл алдым.

Билим алуу аудиториянын төрт дубалы менен гана чектелбеш керек. Бул принцип менен мен академиялык мобилдүүлүк программасына катышып, Өзбекстандын Наманган шаарындагы университеттердин биринде тажрыйба алмашып кайттым. Коңшу өлкөнүн билим берүү системасы, маданияты жана жаштардын окууга болгон дилгирлиги мага чоң таасир калтырды. Бул сапар менин аймактык деңгээлдеги дүйнө таанымымды кеңейтти.

САЯКАТ ЖАНА САБАК

Студенттик жашоомдун эң унутулгус барактары — Германиядагы "Ferienjob" программасы болду. Эки жыл катары менен жайкы каникулда Европага барып иштеп, саякаттап келдим. Башында бөтөн жерде бир аз кыйынчылыктар болгону менен, тез эле көнүп кеттим.

Немис элинин жөнөкөйлүгү, бири-



бирине болгон сыйы, сабырдуулугу жана өзгөчө тазалыгы мени таң калтырды. Коомдук транспорттун тактыгы, атүгүл улгайган адамдардын велосипед тээп, ден соолугуна кам көргөнү биз үчүн чоң үлгү болду. Франкфурт-на-Майнинин асман тиреген имараттарынан тартып, Констанц шаарындагы Боден көлүнүн кооздугуна чейин баары эсимде калды. Дем алыш күндөрү Франция жана Швейцарияга барып, балалык кыялдарымды орундаттым. Бул тажрыйба мени өз алдынча болууга жана жашоого башка көз караш менен кароого үйрөттү.

ТИЛ — БУЛ АЧКЫЧ

Англис тили адистигинде окугандыктан, тил билүү мен үчүн дүйнөгө ачылган терезе болду. Европага барганда тилдин маанилүүлүгүн дагы бир жолу сездим. Тил билүү — бул жөн гана сүйлөшүү эмес, бул башка элдин жан дүйнөсүн түшүнүү. Ошондуктан, учурда немис тилин дагы тереңдетип үйрөнүү үстүндө иштеп жатам.

Кымбаттуу студент достор, сиздерге айтар кеңешим — эң биринчи кезекте студенттик алтын жылдарыңардын баркын билип, ар бир көз ирмемден ырахат алып, коомдук иштерде активдүү болуңуздар. Ошону менен бирге, окууга өтө жоопкерчилик менен мамиле кылууну унутпаңыздар, анткени сабактарды өз убагында өздөштүрүп, терең билим алуу — сиздердин келечектеги ийгилигиңиздердин бекем пайдубалы болуп саналат. Дайыма дүйнө таанымыңыздарды кеңейтүүгө умтулуп, көбүрөөк китеп окуп, чет тилдерин үйрөнүп жана саякаттоого аракет кылыңыздар. Студенттик кез — бул алдыңыздарда ачылган чоң мүмкүнчүлүктөрдүн эшиги, ал эми ал эшикти ачып, ийгиликке кадам таштоо сиздердин гана колунуздарда!

Сарбиназ Эркинбаева



ЭЛНУРА КУДАЙБЕРДИЕВАНЫН «ТАШ ОЧОК» АҢГЕМЕСИ РЕСПУБЛИКАЛЫК СЫНАКТА ЭКИНЧИ ОРУНДУ ЭЭЛЕДИ

Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинде Кыргыз Республикасынын эл жазуучусу Абдиламит Матисаковдун 70 жылдык мааракесине арналган “Таланттуу журналист жана гуманист жазуучу” аттуу илимий конференция болуп өттү. Иш-чаранын алкагында КР Улуттук жазуучулар союзу тарабынан жаш калемгерлер арасында жарыяланган аңгемелер сынагынын жыйынтыгы чыгарылды.

Сынакка жалпысынан 50гө жакын чыгарма келип түшүп, калыстар тобу авторлордун аты-жөнүн билбестен, номерленген кол жазмаларды баалашкан. Жыйынтыгында Ош мамлекеттик университетинин кызматкери Элнура Кудайбердиеванын “Таш очок” аттуу аңгемеси жогорку баага татып, 2-орунду камсыз кылды. Жеңүүчүгө КР Улуттук жазуучулар союзу тарабынан 25 000 сом акчалай сыйлык жана атайын диплом тапшырылды.

Белгилей кетсек, калыстар тобунун курамында белгилүү жазуучулар Аскар Ражабалиев, Мамат Сабыров, Жыпар Исабаева сыяктуу адабияттын чеберлери болду. ОшМУнун жамааты Элнураны бул ийгилиги менен куттуктап, чыгармачылык бийиктиктерди каалайт!

Назарыңыздарга республикалык сынактын байге ээси болгон каарманыбыздын аңгемесин сунуштайбыз.

ТАШ ОЧОК

(аңгеме)

Жаңы конуш. Биз бул ээн талаа болгон конушка алгачкылардан болуп там салып, тагдырын ушул жерге байлагандардан элек. Бул жердин жарымы тамеки, жүгөрү айдалган эгин талаасы болсо, адырга жакын тарабы элдин малы жайылган жайыт болчу. Шамал батыштан да, чыгыштан да тоскоолдуксуз согуп, талаанын үстүнөн ышкырып өтчү. Ошол кең талаанын ортосунда биздин жалгыз үй заңкайып, алыстан көрүнүп турчу. Атам колунан көп иш келген уста адам эле. Тамды да атам экөөлөп өзү эле салган. Алар үйдүн ар бир кышын, ар бир тактасын өздөрү тизип, тамды бекем курушкан. Ал жерде соксойгон бир жалгыз там эле болгон үчүн айыл деп айта албайсың. Бирок дүйнөнүн кеңдигин мен дал ушул жерден көрдүм. Анткени талааны курчап турган беш айыл, дөңсөөлөр, адырлар анан чыгышынан Алтын казык тоосу башталып, батышынан Кыргыз-Ата тоосу созулуп жатат. Бул тоодон табияттын чексиздиги алаканга салгандай көрүнүп турар эле. Таң заардан күндүн “бул мен ээлик кылган жер” дегенсип, тоо башынан нурун тегиз чачып чыга келгени, күгүм кирер маалында жабылып жаткан алтын сандыктай жай батып баратканы, анан түнкүсүн төмөндөгү беш айылдын үйлөрүнөн көрүнүп турган үлбүлдөгөн жарыктар, кудум асмандагы жылдыздар жерге төшөлгөнсүп укмуштуудай кооздукту көрсөтчү.

Биз жаңы көчүп келген учур күз айларынын аягы эле. Шамал жалбырактарды учуруп, жамгыр тез-тез жаап, суук эрте түшкөндүктөн короого очок куруу анчейин зарыл болгон эмес. Кийин жаз алдында үйдү салып жатканда ашып калган кырлуу чоң үч ташты коюп таш очок курдук. Ал таштардын беттери жылмакай эмес, саргылт-ак түстүү, кырлуу, табият өзү чегип бергендей биздин очокко ыңгайлуу таштар эле. Атам уста катары кемчилдикти сүйбөсө да, очоктун мындай жупунулугунан турмуштун кандайдыр бир чындыгын көрөт бейм. Башында убактылууудай сезилген ал таш очок, төрт мезгил төрттөн алмашса да бузулган жок. Үстү ачык болгондуктан, асман түз эле үстүнөн кара тургандай



сезилчү. Күндүн шооласы да, айдын жарыгы да, жамгырдын тамчысы да ошол жерге түз түшчү. Негедир ыңгайлуу кылып үстүн да тосподук, жака-белин ылай менен болсо да шыбап койбодук. Шамалдуу бороондо, челектеп жааган жамгырда, күндүн кайнаган аптабында да ошол таш очокто узак жыл казан асылып, далай жолу аш демделип, кара казан кайнап турду. Ал таш очок мага биздин үй-бүлөнүн канчалык жөнөкөй, канчалык жупуну экендигин дайыма сездирип турчу. Күүгүм кирер убакта ошол таш очоктун үстүндө казан асылып, жанында атам тамакка үйрүлүп түшүп, туз-татымалдарды кошкончо башка адамга билинбесе да бизге гана билинчү мээримин кошуп тамак бышырчу. Шамал кээде чыгыштан уруп, түтүндү апамдын бетине айдаса, кээде батыштан келип, оттун жалынын өчүрө жаздайт. Ошондо мен чыдабай:

- Ана, атам ушунча чоң там салып, эмнеге сизге жакшынакай очок куруп бербейт? - деп нааразы боло сурадым. Апам болсо кара казанды аралаштырып жатып, жылмайып гана тим болду. Атам ары жакта малдарды карап жүрүп, апамдын отту жага албай атканын көрүп, эки-үч отунду колуна кармай келип:

- Кел, качып тур, от жагып берейин! - деп коңур, сүрдүү үнү менен отту улуулатып жагып коюп, кайра малдарын караганы кетет.

- Күн батыш жак кара булут каптап калыптыр да, эртең жаан жаайт окшойт - деп апам кейигенсип, дагы бир нерселерди күбүрөнүп эле атты. Ошол замат бүгүн оодарып келген тезектерим эсиме түштү.

- Каап, оодарып келген тезектерим эми эртең кургабай, тескерисинче суу болот окшойт! - деп өзүмдү аягандай кайгырдым.

(Уландысы кийинки бетте)

Бизде дайыма эле даяр отун боло бербечү. Күндүн табы бир аз кайтып, күүгүм кирер астында апам бизди тезек терип келүүгө жөнөтчү. Кургактарын терип, жакшы кургай электерин этияттап оодарып коёбуз. Эртеси ошол оодарылган, күнгө какталып курган калган тезектерди кайра терип келчүбүз.

- Сен бүгүн көп эле терип келипсиң. Ошол жетер - апам мени жоошуткандай айтты. - Жамгырдын жааганы дагы жакшы, насибинче, кызым. - деп кайра кошумчалады. Апам "насибинче" деп көп айтар эле.

-Апа, сөзүңүздүн көпчүлүгүнө эле "насибинче" деп кошуп коёсуз да. Мына, бул таш очок дагы бизге "насибинчеби"? Чоңурак очок бизге качан насип болот? - дедим. Апам:

-Ооба, биздин насип ушул таш очок. Бул куттуу коломто. Коломтонун жаман-жакшысы болбойт. Насип болсо, ушул очокто да ырыскыбыз кайнайт. Кел, кызым тамакты салайын эми, дасторконду даярдай бер - деди. Биз кечки тамакты жай олтуруп, кобурашып ичбиз. Ошол таш очок, ошол күүгүм кирген убакыт биздин үй-бүлөнүн жөнөкөй, бирок бекем турмушун чагылдырчу. Анда ашыкча кооздук жок, бирок жылуулук бар эле. Ошол таш очоктогу кара казанда биздин жашоонун өзү кайнап турчу.

Көп жылдар өттү. Мендеги баягы балалык аңкоолук жоголуп бараткандай. Мурдагы куттуу коломто болуп турган короонун ортосундагы таш очок эми көзүмө негедир ашыкча эле жупунулукту, эскиликти сездиргендей болуп баштады. "Неге биз дагы деле ушундай таш очокто тамак жасашыбыз керек?" - деген ой келип, үйгө келген биринсерин адамдардын алдында намыстанып, уялып баштадым. Бир күнү апам:

- Бул таш очокту алып, жакшылап очок жасап алсак болбойбу? - дедим. Апам унчуккан жок.

- Апа, дейм. Жаңы очок курайлы. Элдин үйлөрүндө бир эмес үч казандуу очоктор бар. Биз болсо канча жылдан бери ушул таш очокту айланчыктап отурабыз - деп апамдын укмаксан болуп койгонун билип турсам да, дагы кайталадым.

- Макул, насип кылса атаңа айтып жаңы очок курабыз - деп койду апам. Ошентип таш очокту алып салып, короонун ортосуна эмес, четирээк жерге очок жасамай болдук. Жаздын күндөрүнүн биринде, кар толук эрип бүтүп, жер жумшарганда, апам экөөбүз таш очокту буздук. Ошол күнү апам үйдө болбогондуктан апам экөөбүз эле жаңы очок жасоону чечтик. Үч чоң ташты ордунан жылдырганда, астындагы топурак карарып, күйгөн издери көрүнүп калыптыр. Ортосундагы күлдү алсак деле ал жерде очоктун орду бар экени билинип турду. Апам бир азга унчукпай туруп калды. Анан этегин түрүп, саман аралаштырылган ылайды даярдоого киришти. Чоң тепшиге топурак салып, үстүнө саманды кошту. Челек менен суу куюп, буту менен ийлей баштады. Анын буту ылайдын ичинде бат кыймылдап, чап-чап этип үн чыгып турду. Самандын



жыты менен ным топурак аралашып, жаздын жытына кошулуп, буруксуп турду. Мен болсо жаңы очок боло турган жерди тегиздеп, күрөк менен казып, тегерегин чийип чыктым. Короонун ортосуна эмес, бир аз четирээк тандадык. Апам даяр болгон ылайды алып, кыштарга тегерете шыбай баштады. Колу менен сылап, кайра басып, кайра түздөйт. Очоктун оозун казан батчудай кылып тегеректеп, ичин чуңкурайта калыптап чыкты. Кээде алаканы менен таптап, кээде бармактары менен кырын жымсалдайт. Кечке жуук очоктун калыбы даяр болду. Эртеси биринчи жолу от жакканда, жалын башында жакшы эле алоолонду. Бирок шамал согуп кетсе эле оттун табы түз өйдө көтөрүлбөй, четке бурулуп, талаага тарап жатты. Апам отунду ары жылдырып, бери тартып атты.

- Бул очоктун табы казанга жетпейт экен. Жаккан отум талаага эле кетип атат. Очоктун оозун тар кылып алган окшойбуз - деп күбүрөңүп калды. Кечинде атам келсе, өзүнө эле кайра башка жасатат окшойбуз, апа - дедим мен.

Атам кечинде келип, салкын маанайда эле: - Макул, муну кийин оңдоп коёбуз. Башка, жакшы очок жасап берем, - деди. Менин ичим жылып кетти. "Атам уста да, ал сөзсүз жакшы очок кылып берет" деп ишенип калдым. Бирок ошол "кийин" деген сөз ошону менен күүгүмдүн ичине сиңип жок болду. Көп өттөй үйүбүздөгү тынчтыкты билинбеген бир муздактык алмаштыра баштады. Атам менен апамдын ортосунда түшүнбөстүктөр көбөйгөнүдү. Алар майда барат нерселерге эле уруша берүүчү болду. Апам иштен кечигип келгенде атамдын кабак чытып урушканы, түшүнбөстүктөр, жоопсуз калган суроолор көп болчу. Акыры алар экөө жашабай калышты...

Биз апам менен шаарга көчүп келдик. Бул жердин очогу - газ плитасы. Бир бураманы акырын айлантсаң эле көгүш жалын шарт күйөт. Шаардын очогу бат күйөт, бат өчөт. Апам жумуштан кеч кайтып келет. Биз ал



келгенче тамак жасап коёбуз. Дасторкондун четине отуруп, ар кимибиз өз табагыбызга үңүлүп, унчукпай ичбиз...

Узак мезгилден кийин айылга барып, кабар алып келдим. Ал ээн талаа, азыр кадыресе айылга айланыптыр. Электр жарыгы келип, каз катар тизилген үйлөр көзгө толумдуу. Унаадан түшөр замат айылдагы, ары-бери өткөн адамдар дагы мага өөн сезилди. Короого кирдим, ээнсиреп бош. Үйдө эч ким жок экен. Атам малдарды энемдин үйүнө жеткирип, өзү чет жерге кетиптир. Короого киргенде негедир биринчи көзүмө урунган баягы таш очоктун орду болду. Чөп өсүп, топурак басса да, очоктун изи өчпөптүр. Кара казан бир четте көмкөрөсүнөн жатат. Көзүмө үч таш илинди. Үчөө үч жерде жатыптыр. Жайдын аптаптуу күнү болсо да, денем муздай түштү. Дүйнөм аңтарылып, ачуу жаши көзүмдүн чанагына толуп чыкты. Ошондо түшүнгөнүм, биз таш очокту гана бузган эмес экенбиз. Биз ошол очок менен кошо көзгө көрүнбөгөн, дилде уюган байланышты да бузуптурбуз. Үч таштын ортосундагы кайнаган жашоо, жылуу очоктун касиети ошол күнү өчкөндөй...

Мен ал күнү үй ичин ирээтке келтирип, короону тазалап, кеч күүгүм кирер убакта кайтууга камындым. Чыгып баратып жакшы үмүт менен таш очокту кайрадан баягы ордуна, короонун ортосуна койдум да чоң жолго түшүп, шаарга бет алдым...

Е-КОДДОР

Тамак-аш — адам жашоосундагы эң маанилүү керектөөлөрдүн бири. Бүгүнкү күндө технологиянын жана илимдин өнүгүшү менен биздин дасторконго күн сайын жаңы продуктулар кошулууда. Дүкөндөрдөн ар кандай азыктарды сатып алып жатканда, көбүбүз анын сыртындагы этикеткасына көңүл буруп, ички курамын талдай бербейбиз. Бирок азыктын таңгагына кылдат назар салсак, E100, E466, E500 сыяктуу белгисиз коддорду көрүүгө болот. Бул белгилер азыктын курамында атайын кошумча заттар бар экенин билдирет.

Бул кошумчалар азыктын сапатын жакшыртуу үчүн атайын максатта колдонулат. Алардын негизги кызматы — даамды күчөтүү, жагымдуу түс берүү, өзгөчө жыт тартуулоо жана эң негизгиси, тамактын узак убакыт бою бузулбай сакталышын камсыз кылуу. Мисалы, балдар сүйүп жеген момпосуйлар менен таттуулардын көз уялткан жаркыраган түстөрү — синтетикалык боёгучтардын натыйжасы. Ал эми газдалган суусундуктардын өзүнө тартып турган өзгөчө жыгты ароматизаторлордун жардамы менен пайда болот. Мындан тышкары, айрым кошумчалар азыктын сакталуу мөөнөтүн бир нече айга узартууга көмөктөшөт.

Е-код деген эмне?

Е-код — бул Европа өлкөлөрүндө кабыл алынган тамак-аш кошумчаларынын эл аралык классификациясы. Кийинчерээк бул система дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндө стандарт катары колдонулуп калган. «Е» тамгасы «Euro» деген сөздөн алынып, тамак-ашка кошулган химиялык заттардын атайын номерин билдирет. Бул система өндүрүшчүлөр үчүн да, керектөөчүлөр үчүн да абдан ыңгайлуу. Анткени этикеткага узун, татаал химиялык аталыштарды жазуунун ордуна кыска коддорду колдонуу орунду үнөмдөйт. Мисалы, кадимки куркумин заты E100, сорбин кислотасы E200, аскорбин кислотасы E300, ал эми баарыбызга тааныш натрий глутаматы E621 деп белгиленет.

Е-коддордун негизги түрлөрү жана алардын кызматы

Тамак-аш кошумчалары аткарган функциясына жараша бир нече топко бөлүнөт. Биринчи топ — боёгуч заттар (E100–E199). Алар азыктын түсүн жакшыртуу же иштетүү учурунда жоголгон табигый түсүн калыбына келтирүү үчүн керек. Экинчи маанилүү топ — консерванттар (E200–E299). Бул заттар бактериялардын жана козу карындардын



өсүшүнө тоскоол болуп, азыктын чирип же бузулуп кетишин жайлатат.

Андан кийинки топко антиоксиданттар (E300–E399) кирет, алар азыктын кычкылдануусун алдын алып, даамы менен жытынын өзгөрүшүнө жол бербейт. Ал эми турукташтыруучулар жана коюландыргычтар (E400–E499) тамактын структурасын, текстурасын сактап, компоненттердин бөлүнүп кетпешин камсыз кылат. Акырында, азыктын табигый даамын бир нече эсе арттыруучу даам күчөткүчтөр (E600–E699) колдонулат.

Табигый жана жасалма кошумчалардын айырмасы

Е-коддордун баары эле зыяндуу деген түшүнүк туура эмес. Алар негизинен табигый жана жасалма болуп экиге бөлүнөт. Табигый кошумчалар өсүмдүктөрдөн, мөмө-жемиштерден же минералдардан алынат жана көбүнчө организмге зыянсыз. Мисалы, куркумадагы саргыч түс, сабиздеги каротин же жемиштердеги пектин табигый кошумчаларга кирет. Алар кээде витаминдерге бай келип, организмге пайда да тийгизиши мүмкүн.

Ал эми жасалма кошумчалар лабораториялык жол менен синтезделет. Алар азыкты жагымдуу кылып көрсөткөнү менен, ашыкча колдонуу ден соолукка терс таасирин тийгизиши ыктымал. Синтетикалык боёгучтар жана айрым консерванттар аллергияны, ичеги-карын ооруларын пайда кылып, узак мөөнөттө олуттуу оорулардын коркунучун жогорулатышы мүмкүн.

Көңүл бура турган жагдайлар

Айрым Е-коддор жаныбарлардан алынгандыктан, диний же этикалык талаптарды карманган адамдар үчүн талаш жаратат. Мисалы:

- E120 (кармин) — айрым курт-кумурскалардан алынган кызыл боёгуч.
- E441 (желатин) — жаныбарлардын сөөктөрүнөн жана терисинен алынган белок.

- E904 (шеллак) жана E913 (ланолин) — курт-кумурскалардан жана койдун жүнүнөн алынган заттар.

- E920 (L-цистеин) — кээде канаттуулардын жүнүнөн алынат.

Бирок бул коддор дайыма эле жаныбарлардан алынат дегенди билдирбейт, алардын өсүмдүктөн алынган аналогдору да бар. Ошондуктан көптөгөн өндүрүшчүлөр керектөөчүлөргө ыңгайлуу болушу үчүн «Halal» деген атайын белгилерди коюшат.

Пайдасы жана зыяны

Е-коддор туура колдонулганда тамак-аштын ысырап болушун азайтып, азыктын коопсуздугун камсыз кылат. Консерванттар болбосо, көптөгөн азыктар дүкөнгө жетпей эле бузулуп кетмек. Бирок, экинчи тарабынан, E102, E122, E129 сыяктуу синтетикалык боёгучтар балдардын нерв системасына таасир этип, гиперактивдүүлүктү жаратышы мүмкүн. Ал эми E211 (натрий бензоаты) же E621 (натрий глутаматы) ашыкча керектелсе, баш оору, аллергия жана кан басымдын жогорулашына алып келиши ыктымал.

Кеңеш

Тамак-аш маданияты — ден соолуктун кепилдиги. Азык сатып алууда төмөнкү жөнөкөй эрежелерди сактаңыз:

1. Азыктын курамын кылдат окуп чыгыңыз.
2. Кошумча заттары өтө көп, «химиялык» курамы узун азыктардан качыңыз.
3. Табигый азыктарды көбүрөөк колдонууга аракет кылыңыз.
4. Балдарга арналган азыктарды өзгөчө кылдаттык менен тандаңыз.

Тамак-аштагы Е-коддор — заманбап өндүрүштүн ажырагыс бөлүгү. Аларды толук четке кагуу мүмкүн эмес, бирок аң-сезимдүү түрдө тандоо жасоо — ар бир адамдын өз колунда. Тамак-аш химиясын түшүнүү сизге өз ден соолугуңузду коргоого жардам берет.





АК БАРАККА ТАГДЫР ЖАЗГАН АРХИТЕКТОР

Келечектин архитектору ким? Көпчүлүк муну курулушчу же инженер деп ойлошу мүмкүн. Бирок ОшМУнун Индустриалдык-педагогикалык колледжинин 3-курсунун студенти Мухамедарын Жоробаев үчүн келечектин чыныгы архитектору — бул башталгыч класстын мугалими. Бүгүн биз «Билерман ордо» интеллектуалдык оюнунун катышуучусу, активдүү студент жана изденүүчү жаш педагог менен анын кесиптик тандоосу тууралуу маектештик.



— **Мухамедарын, өзүңүздү тааныштырып кетсеңиз. Эмне үчүн дал ушул адистикти тандадыңыз?**

— Мен Баткен районунун Кан айылында туулгам. Учурда ОшМУда 3-курста окуп жатам. Бул кесипти тандаганым эки чоң себеп бар. Биринчиси — менин алгачкы мугалимим Ашим Сапаралиевдин берген таасири. Экинчиси — балдардын дүйнөсү. Элестетсеңиз, али эч нерсени ойлобогон көңүлү таза, ак барак сыяктуу балдар сизден тарбия алып, сиздин үйрөткөн билимиңиз менен калыптана башташат. Алар арыктагы суу сыяктуу: кайсы багытка бурсаң, ошол багытка карай агышат.

Өкүнүчтүүсү, бул тармакта эркек мугалимдер өтө аз. Мен бул кесипти тандап, эркек мугалимдер да башталгыч класста мыкты эмгектене аларын далилдегим келет.

— **Сизди республикалык «Билерман ордо» оюнунан көрүп жүрөбүз. Интеллектуалдык оюндарга болгон кызыгууңуз кантип башталган?**

— Мектепте окуп жүргөндө эле «Акыл ордо», «Брейн-ринг» оюндарына катышып, логикамды өнүктүрчүмүн. Ар жекшемби күнү

ЭлТРден «Билерман ордону» чыдамсыздык менен күтүп көрүп «Бир күнү мен да ошол жерде ойнойм» деп кыялданчумун. Бүгүн ошол бала кыялдарым ОшМУнун мугалимдеринин колдоосу менен 100% ишке ашты десем болот. Алгачкы жолу сыналгыдан чыкканда башкача сезимдер болгон. Эфирде жалаң бизге үлгү болгон, билимдүү агайларды көрдүм. Мени Семетей Амиралиев агай өз командасына кабыл алды. Оюн болуп жаткан учурда толкундандык, бул мен үчүн тажрыйба болду.

— **ОшМУнун Студенттик кеңешинде да активдүүсүз. Оюндарды уюштурууда кандай кыйынчылыктар болот экен?**

— Окуу жайга тапшырганда эле алдыңкы студенттердин командасына кошулууну максат кылгам. «Брейн-ринг» секторунун башчысы катары көптөгөн оюндарды уюштурдук. Албетте, кыйынчылыктар болот: суроо түзүү, каражат табуу... Кээде байге фондуна өз чөнтөгүмдөн акча кошкон учурлар да болду. Бирок студенттердин китепке, билимге кызыгып жатканын көрүү — мен үчүн эң чоң сыйлык.

— **Сиз үчүн «чыныгы интеллигент**

студент» ким?

— Бул — билимге гана эмес, маданиятка, жоопкерчиликке сугарылган адам. Ал өзүнүн сабактарына гана көңүл бурбастан, айлана-чөйрөсүнө, мугалимдерине, курсташтарына урмат-сый менен мамиле кылат. Чыныгы интеллигент студенти билими менен гана эмес, адамгерчилиги жана сүйлөө маданияты менен башкаларга үлгү болот.

— **Келечектеги пландарыңыз кандай?**

— Технология өнүккөн заманда студенттер жана окуучулар үчүн заманбап, ыңгайлуу интеллектуалдык долбоорлорду иштеп чыгууну максат кылып жатам. Ошондой эле, өз кесибимдин мыктысы болуп, билимдүү муундарды тарбиялагым келет.

— **Башка студенттерге кандай кеңеш берет элеңиз?**

— Студенттик мезгил адамдын келечегин аныктай турган эң маанилүү этаптардын бири. Ошондуктан бул убакытты текке кетирбей, билим алууга жана өзүн өнүктүрүүгө аракет кылуу керек. Сабак менен гана чектелбестен, ар кандай иш-чараларга, долбоорлорго жана интеллектуалдык оюндарга катышуу адамдын ой жүгүртүүсүн кеңейтет жана тажрыйбасын арттырат. Кээде кыйынчылыктар болот, бирок ошол кыйынчылыктар адамды күчтүү кылат. Эгер адам максатына бекем туруп, тынымсыз аракет кылса, сөзсүз жыйынтыкка жетет. Эң негизгиси билим алууга болгон кызыгууну жоготпоо.



Алина Абдикеримова

ТАРЫХТЫ ОКУП, ӨТКӨНДҮ ТҮШҮНҮҮ — КЕЛЕЧЕКТИ КУРУУНУН АЧКЫЧЫ



Мен үчүн тарых — бул жөн гана өткөн доорлордогу окуялардын тизмеги эмес. Бул адамзаттын топтогон тажрыйбасы, коомдун өнүгүү жолун түшүндүргөн жана келечекке багыт берген маанилүү илим. Ар бир эл өз тарыхы аркылуу өзүнүн ким экенин, кандай жол басып өткөнүн жана кандай баалуулуктарды сактап келгенин андап биле алат.

Тарых — чаң баскан архив эмес

Адам баласынын эң чоң жаңылыштыгы — тарыхты жөн гана окуу куралы катары кабыл алуусу. Даталар, ысымдар, салгылашуулар... Бир караганда булардын баары архивдеги чаң баскан маалыматтай сезилиши мүмкүн. Бирок, чынында, тарых — адамзаттын

сыноолорунун, из калтырган жараларынын жана кылымдар бою топтолгон акылынын тирүү китеби. Бул китепти терең окуган адам гана бүгүнкү күндүн татаал лабиринтинде адашпай, өз жолун таба алат.

Тарыхый эс-тутумунан ажыраган коомдор өткөндөгү каталарды кайра кайталоодон кутула элек. Революциялар, диктатуралар жана экономикалык кагылыштар — буларды жараткан шарттар ар бир доордо жаңыдан кайталанат. Анткени адамдар ошол окуялардын түпкү себептерин изилдеп, сабак алышпайт. Демек, тарыхты окуу — бул жөн гана интеллектуалдык кызыгуу эмес, бул улуттун аман калышы үчүн зарыл болгон рухий иммунитет.

Сингапур – өткөндөн сабак алган эл

Бүгүнкү күндө дүйнөдөгү эң өнүккөн өлкөлөрдүн бири болгон Сингапур мамлекети баарыбызга белгилүү. Бирок анын артында кандай татаал тарых жатканына дайым эле кызыга бербейбиз. 1965-жылы Сингапур өз алдынча бөлүнүп чыкканда, дүйнөдөгү эң жакыр аймактардын бири болчу. Ичүүчү суусу, табигый ресурстары дээрлик жок, ал эми башкаруу тажрыйбасы жаңы гана калыптанып жаткан.

Өлкөнүн биринчи премьер-министри Ли Куан Ю башка мамлекеттердин тарыхын, алардын ийгиликтери менен кыйроолорунун себептерин кылдат изилдеген. Ал Британиянын колониялык администрациясынын ийгиликтүү жактарын, Япониянын «Мэйдзи» реформаларын, Израилдин коопсуздук системасын жана



Голландиянын суу башкаруу тажрыйбасын терең талдаган. Ал бул тажрыйбаларды толугу менен көчүрүп алган жок. Тескерисинче, алардын өзөгүн алып, Сингапурдун реалдуулугуна ылайык кайра иштеп чыкты. Бул — тарыхты акыл-эстүү колдонуу маданиятынын эң айкын мисалы.

Келечектин күзгүсү

Тарыхты окуу — бул даталарды жаттоо эмес, окуялардын ортосундагы себеп-натыйжа байланышын көрө билүү. Бул ыкманын натыйжалуулугун англиялык саясатчы Уинстон Черчилль да далилдеген. Ал 1930-жылдары эле Европада согуш коркунучу күчөп жатканын тарыхый мисалдарга таянып алдын ала байкаган. Черчилль: «Өткөнгө канчалык алыс кылчайып карасан, келечекти ошончолук алыстан көрө аласың», — деп бекеринен айткан эмес. Бул сөз — өткөн менен келечекти байланыштырган ой жүгүртүүнүн формуласы.

Тарых — бул өткөндүн гана эмес, келечектин да компасы. Аны терең түшүнгөн коом гана жаңылыш кадамдардан сактанып, өз баалуулуктарын сактай алат. Сингапурдун тажрыйбасы жана Черчилль сыяктуу улуу инсандардын божомолдору тарыхты билүү эмес, аны түшүнүү канчалык маанилүү экенин айгинелейт.

Демек, тарыхты окуу — бул жөн гана өткөнгө кайрылуу эмес, бул алдыга карай ишенимдүү кадам таштоо. Ар бир муун тарыхтан сабак алганда гана коом туруктуу өнүгүүгө жетишет. Болбосо, унутулган сабактар ката катары кайталанып, оор кесепеттерге алып келе берет. Ошондуктан, тарыхты таануу — келечекти туура куруунун ачкычы.

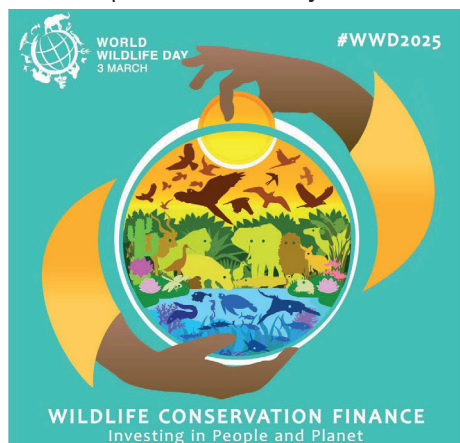


Мыктыбек Алмазбек уулу, Тарых-юридика институтунун 2-курсунун студенти

Экологиялык календарь

Март — жаратылышка, сууга, токойго жана жапайы жаныбарларга арналган маанилүү эл аралык күндөргө абдан бай ай. Бул күндөр бизди курчап турган чөйрөнү коргоого жана келечек муунга таза өткөрүп берүүгө үндөйт. Өзгөчө Борбор Азия аймагы үчүн бул темалар өтө актуалдуу. Анткени биз суу тартыштыгы, кургакчылык жана климаттын кескин өзгөрүүсү сыяктуу көйгөйлөргө эң сезимтал региондо жашайбыз.

Келгиле, ушул айдагы маанилүү экологиялык даталарга кененирээк токтололу.



3-МАРТ ДҮЙНӨЛҮК ЖАПАЙЫ ЖАРАТЫЛЫШ КҮНҮ

Бул күн БУУ тарабынан жаратылыштагы жаныбарлар менен өсүмдүктөрдүн ар түрдүүлүгүн баалоо үчүн белгиленет. 1973-жылы дал ушул күнү жоголуп бара жаткан жапайы флора менен фаунаны коргоо боюнча эл аралык конвенцияга (CITES) кол коюлган.

Борбор Азиянын тооэко системасы, сейрек кездешкен илбирс сыяктуу жаныбарларыбыз жана уникалдуу өсүмдүктөрүбүз — биздин байлыгыбыз. Табияттын бир эле бөлүгү, мейли ал кичинекей өсүмдүк болсун, жоголсо — анын кесепети бүтүндөй чынжырга тиет. Жердин түшүмдүүлүгү төмөндөп, климат өзгөрөт. Бул күн бизге жаратылышты сүйүү гана эмес, аны мыйзам чегинде коргоо зарылдыгын эскертет.

21-МАРТ ТОКОЙЛОРДУН ЭЛ АРАЛЫК КҮНҮ

Токойлор — бул жер шарынын өпкөсү. 2012-жылдан бери белгиленип келе жаткан бул күндүн максаты — токойлорду коргоо жана жаңы дарактарды отургузуу.

Биздин аймакта токойлордун мааниси баа жеткис. Дүйнөлүк банктын маалыматына ылайык, Борбор Азия климаттын өзгөрүүсүнөн улам жердин деградациясына (бузулушуна) дуушар болууда. Токойлорду сактоо — бул жөн гана кооздукту сактоо эмес, бул жерди бекемдөө, селдин алдын алуу жана айыл чарбасы үчүн зарыл болгон нымдуулукту сактоо дегендик. Студенттер үчүн бул күн — Нооруз майрамында кеминде бирден көчөт тигүүгө эң сонун себеп.

22-МАРТ ДҮЙНӨЛҮК СУУ КҮНҮ

Бул балким, биз үчүн эң маанилүү күн. 1993-жылдан бери белгиленип келе жаткан Суу күнү таза суунун чексиз ресурс эмес экенин эске салат. Дүйнөдө 2 миллиарддан ашык адам таза сууга жетпей келет.

Борбор Азияда суу — бул жашоо,



экономика жана энергетика. Биздин мөңгүлөрдөн башталган дарыялар кошуна өлкөлөрдүн талааларын сугарат. Мындай географиялык абал бизден бир эле өлкөнүн эмес, бүтүндөй региондун биргелешкен, сарамжалдуу суу саясатын талап кылат. Сууну үнөмдөө — ар бир студенттин күнүмдүк адатына айланышы керек.

23-МАРТ ДҮЙНӨЛҮК МЕТЕОРОЛОГИЯ КҮНҮ

Бул күн жөн гана "эртең аба ырайы кандай болот?" деген суроого жооп бербейт. Бул — алдын ала эскертүү, илимий байкоо жана табигый кырсыктардын алдын алуу күнү.

Биздин аймактагы селдерди, күндүн кескин ысышын же муздардын эрүү режимин так көзөмөлдөө метеорологдордун ишинен көз каранды. Аба ырайын так билүү — дыйкандарга эгинди туура пландоого, энергетиктерге сууну туура бөлүштүрүүгө жардам берет. Метеорология — бул илим менен турмушту байланыштырган көпүрө.

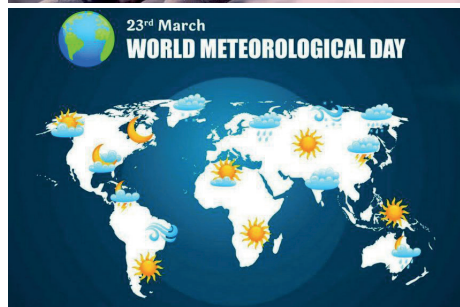
30-МАРТ ЭЛ АРАЛЫК "НӨЛ КАЛДЫКТАР" КҮНҮ

Бул эң жаш экологиялык дата, ал биринчи жолу 2023-жылы белгиленген. Максаты — таштандыны азайтуу жана жоопкерчиликтүү керектөө маданиятын жайылтуу.

Пластик калдыктары, туура эмес ыргытылган таштандылар биздин топурагыбызды жана суубузду уулап жатат. Студенттик чөйрөдө "Zero Waste" (Нөл калдыктар) принцибин колдонуу абдан оңой. Кагазды үнөмдөө, желим бөтөлкөлөрдүн ордуна көп жолу колдонулуучу идиштерди колдонуу жана таштандыны бөлүп чогултуу менен салым кошо алабыз. Ар бир кичинекей кадам чоң натыйжага алып келет.

Жыйынтыктап айтканда, март айы бизге бир гана сабак берет: эгер биз жаратылышты коргобосок, өз келечегибизди да сактай албайбыз. Бул экологиялык күндөр бизди ойлоноуга гана эмес, конкреттүү кадамдарга — сууну үнөмдөөгө, көчөт тигүүгө жана таштандыны азайтууга чакырат. Табият менен тең салмакта жашоо — бул адамдын эң башкы маданияты.

Алина Абдикеримова



БИЛИМ АРКЫЛУУ АЧЫЛГАН МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨР



Ар бир инсандын ийгилиги анын балалыгынан, өскөн чөйрөсүнүн таасиринен башталат эмеспи. Мен Баткендин куттуу Караван айылында, табияттын кучагында, эмгекчил адамдардын арасында чоңойдум. Айылдагы ошол жөнөкөй, бирок нарктуу жашоо менин мүнөзүмдүн пайдубалын түптөдү десем жаңылышпайм. Мектепте окуп жүргөндө эле мугалимдеримдин колдоосу менен ар кандай олимпиадаларга катышып, алгачкы жеңиштердин даамын таттым. Ошол кездеги жоопкерчилик мага максатка кадам таштоону үйрөттү.

Кызыгы, 5-класстан баштап менин сүйүктүү предметтерим биология жана информатика болду. Биология мага табияттын сырдуу кубулуштарын түшүндүрсө, информатика логикалык ой жүгүртүүмдү курчутту. Убакыт өткөн сайын технологиянын чексиз мүмкүнчүлүктөрү мени көбүрөөк кызыктыра баштады. Программалоо аркылуу дүйнөлүк деңгээлдеги маселелерди чечсе болорун түшүнгөндө, келечегимди программалык инженерия менен байланыштырууну чечтим.

Тилдин күчү

Менин билим алуу жолумда Түркия мамлекети өзгөчө орунду ээлейт. 2020-2024-жылдар аралыгында бул өлкөдө билим алып, баалуу тажрыйба топтодум. Ошондой эле эл аралык II "Түркологиялык окууларга" катышып, дүйнө таанымымды кеңейттим. Бул саякат ар кайсы өлкөнүн жаштары жана окумуштуулары менен пикир алмашууга жол ачкан чоң тажрыйба болду. «Канча тил билсең, ошончо адамсың»

Азыркы замандын студенти кандай болушу керек? Ал бир гана өз кесибинин ээси болбостон, тил билген, технологияны өздөштүргөн жана коомдук иштерде активдүү инсан болууга тийиш. Программалык инженерия багытынын студенти Алимбек Камчиев өзүнүн макаласында азыркы жаштар алдында турган мүмкүнчүлүктөр жана аларды туура пайдалануунун жолдору тууралуу ой бөлүшөт. Келечекти технология жана билим менен байланыштырган жаш муундун көз карашы баарыбыз үчүн кызыктуу болору шексиз.



деген сөздүн маанисин ошондо сездим. Түрк дүйнөсүнүн философиясына болгон кызыгуум мени «Түрк дүйнөсүнүн философия мектеби» сыяктуу ири долбоорлорго жетеледи.

Лидерлик мектеби

Университеттеги жашоом китеп окуу же лекцияга катышуу менен гана чектелбейт. Учурда ОшМУнун Студенттик кеңешинин вице-президенти жана тышкы иштер боюнча орун басары катары коомдук иштердин так ортосундамын. Мени бул ишке шыктандырган башкы нерсе — курбу-курдаштарыма пайдалуу болуу жана окуу жайыбыздын өнүгүшүнө аз да болсо салым кошуу. Мына ушундай аракеттерим бааланып, КМШнын жана Кыргызстандын «Мыкты студенти» наамына ээ болдум.

Жакында жашоомдо күтүүсүз, бирок абдан кызыктуу окуя болду. Мен «Кара кыргыз» тарыхый сериалына катышуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болдум. Кастингде сүйлөө маданиятыбызга жана образды жеткире билүүгө өзгөчө көңүл бурушту. Тарыхый костюмду кийип, камера алдында ата-бабаларыбыздын рухун сезүү — менин жашоомдогу эң унутулгус көз ирмемдердин бири болду. Бул чыгармачылык тажрыйба мага жаңы дем, жаңы көз караш тартуулады.

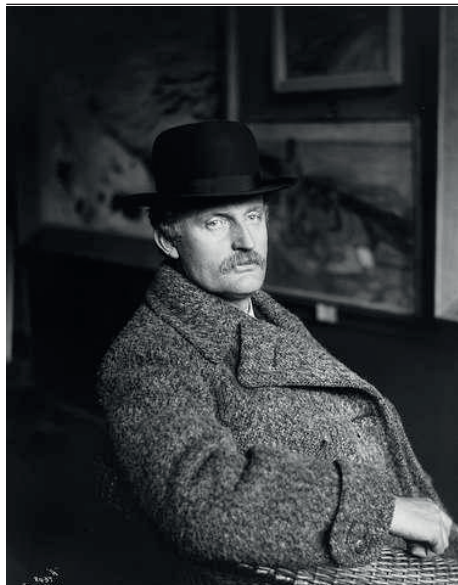
Көпчүлүк «Ушунун баарына кантип жетишесиң?» деп сурашат. Бул суроого

пландоо деп жооп берет элем. Күнүмдүк иштеримди маанилүүлүгүнө жараша бөлүштүрөм. Бирок жумуш менен окуунун арасында спортко жана үй-бүлөгө убакыт бөлүүнү эч качан унутпайм. Ал эми стрессти — ар бир кыйынчылыкты жаңы тажрыйба катары кабыл алуу менен жеңем.

Кымбаттуу достор, мүмкүнчүлүктөрдөн коркпогула! Олимпиадалар, коомдук долбоорлор, чет өлкөлүк программалар — мунун баары сиздерди инсан катары өстүрөт. Эң башкысы — өзүңөргө ишенип, талыкпай үйрөнүүдөн тажабагыла. Келечек биздин колдо!



Алина Абдикеримова



БИР СҮРӨТТҮН ТАРЫХЫ

Аталышы: “Кыйкырык”

Автору: Эдвард Мунк

Тартылган жылы: 1893-жыл

Материалы: май боёк, темпера, пастель

“Кыйкырык” картинасы дүйнөлүк искусстводо өзгөчө орунду ээлейт. Анын жаралуу тарыхы сүрөтчүнүн жеке турмушу жана ички абалы менен тыгыз байланышта. Эдвард Мунк балалык чагынан тартып эле оор кайгыларды башынан өткөргөн: апасы жана эжеси оорудан каза болуп, бул окуялар анын психологиясына терең из калтырган. Ал көп учурда коркунуч, жалгыздык жана тынчсыздануу сезимдери менен жашаган.

Бир жолу сүрөтчү достору менен сейилдеп жүргөндө, күн батыш маалында асман күтүүсүз кызыл түскө боёлуп кеткенин байкайт. Ошол учурда ал өзүн абдан жаман сезип, табияттын өзү кыйкырып жаткандай туюлат. Бул окуя аны катуу таасирлендирип, кийин ушул элестин негизинде “Кыйкырык” картинасын жараткан.

Бул сүрөт бир гана жолу эмес, бир нече вариантта тартылган. Ар кандай материалдар менен иштелип чыккан бул версиялар азыр дүйнөнүн ири музейлеринде сакталууда. Ар бир вариантында негизги идея сакталган, бирок техникалык жактан айырмачылыктар бар.

Сүрөттүн борборунда көпүрөнүн үстүндө турган адам сымал фигура көрсөтүлгөн. Ал эки колу менен башын кармап, оозу ачылып, кыйкырып жаткандай абалда турат. Анын жүзү реалдуу эмес, тескерисинче, бурмаланган жана коркунучтуу көрүнөт. Бул адам белгилүү бир адамды эмес, жалпы адамзаттын абалын символдоштурат.

Арт жагында эки адам жай баратат. Алар негизги каармандын абалын байкабагандай көрүнөт. Бул элемент адамдын жалгыздыгын жана коомдон бөлүнүп калганын көрсөтөт.

Сүрөттөгү асман кызыл жана кызгылт сары түстөр менен берилген. Жер жана суу бөлүктөрү ийри сызыктар менен тартылып, толкун сыяктуу кыймылды жаратат. Бул болсо айлана-чөйрөнүн тынч эмес, тескерисинче, кооптуу экенин билдирет.

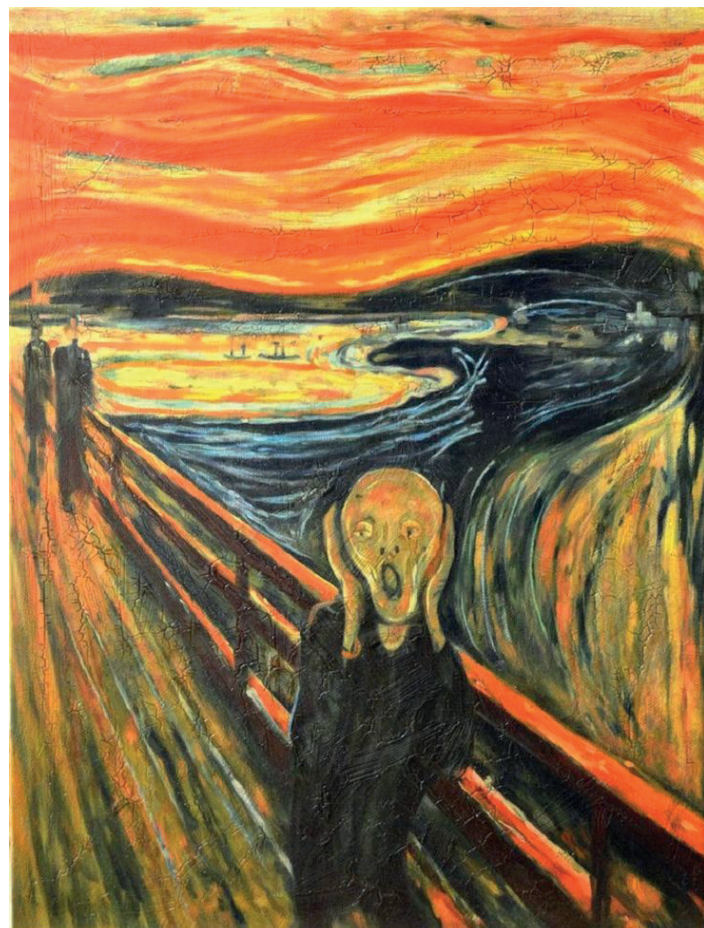
“Кыйкырык” — бул адамдын ички дүйнөсүнүн эмоция менен сыртка чыгарылышы. Сүрөттө көрсөтүлгөн кыйкырык сырткы эмес, ички кыйкырык болуп саналат. Башкача айтканда, адамдын ичиндеги коркунуч, тынчсыздануу жана стресстин көркөм чагылдырылышы.

Бул чыгарма аркылуу Мунк адамдын жалгыздыгын, коомдон бөлүнүүсүн жана жашоодогу оор сезимдерин көрсөтөт. Арттагы адамдардын кайдыгерлиги да маанилүү. Анткени коом кээде адамдын ички абалын байкабай каларын билдирет.

Ошондой эле табият менен адамдын байланышы да көрсөтүлгөн. Асмандын кызыл түсү жана бурмаланган сызыктар — бул жөн гана пейзаж эмес, каармандын ички абалынын чагылдырылышы. Башкача айтканда, дүйнө анын көзү менен караганда өзгөрүп кеткендей сезилет.

Бул картина экспрессионизм багытынын эң мыкты үлгүлөрүнүн бири болуп саналат. Бул багытта сүрөтчүлөр реалдуулукту так эмес, сезим аркылуу берүүгө аракет кылышат. Мунк дал ушул ыкманы колдонуп, күчтүү эмоционалдык таасир жараткан.

Ар бир адамдын ички дүйнөсү бар жана аны түшүнүү зарыл. Көп учурда адамдар сырттан тынч көрүнгөнү менен, ичинде чоң көйгөйлөр болушу мүмкүн. Сезимдерди басып коюу туура эмес. Эгер адам өзүнүн коркунучун же кайгысын бөлүшпөсө, ал ички кыйкырыкка айланышы мүмкүн. Ошондуктан эмоцияларды туура жол менен чыгаруу маанилүү. Бул сүрөт бизди башкаларга көңүл бурууга чакырат. Айланабыздагы адамдардын абалын байкап, аларга колдоо көрсөтүү — адамгерчиликтин белгиси.



ОШМУНУН СТУДЕНТИ ЭЛ АРАЛЫК ИЛИМИЙ ТАЙМАШТА II ДАРАЖАДАГЫ ДИПЛОМГО ЭЭ БОЛДУ



Ош мамлекеттик университетинин студенти эл аралык илимий конференцияда байгелүү орунду багындырып, өзү иштеп чыккан инновациялык долбоорун сунуштады.

Жакында Орусия Федерациясынын Бажы академиясы уюштурган «Юридикалык клиника: акысыз юридикалык жардамды өнүктүрүүнүн тенденциялары жана перспективалары» аттуу VI Эл аралык онлайн конференцияда ОшМУнун Тарых жана юридика институтунун 3-курсунун студенти Салимбек уулу Самат II даражадагы диплом менен сыйланды. Борбордук Азиянын бир нече өлкөлөрүнөн келген күчтүү студенттер катышкан бул илимий таймашта Саматтын изилдөөсү актуалдуулугу жана практикалык сунуштары менен өзгөчөлөндү.

Акысыз юридикалык жардам

Самат Салимбек уулу өз изилдөөсүндө калктын аялуу катмарларына — аз камсыз болгон үй-бүлөлөргө, мүмкүнчүлүгү

чектелген жарандарга жана зомбулуктан жабыркагандарга акысыз юридикалык жардам (АЮЖ) берүүдөгү реалдуу абалды талдаган. Анын маалыматы боюнча, өлкөбүздүн айрым аймактарында адвокаттардын жетишсиздиги жана жарандардын өз укуктары тууралуу маалыматынын аздыгы негизги көйгөй бойдон калууда. Маселен, сурамжылоолор көрсөткөндөй, айыл тургундарынын 27% гана мамлекет тарабынан акысыз юрист алуу укугу бар экенин билишет.

Чөнтөктөгү юрист

Жаш изилдөөчү маселенин теориялык жагын гана карабастан, аны чечүүнүн заманбап жолун сунуштады. Ал эл аралык тажрыйбага таянып, акысыз юридикалык кеңеш берүүчү Telegram-ботун иштеп чыккан. Бул санариптик платформа жарандарга аралыктан туруп, укуктук суроолоруна ыкчам жооп алууга шарт түзөт.

"Менин максатым — юридикалык жардамды кагаз бетинде эле калтырбай, аны технологиянын жардамы менен ар бир муктаж жаранга жеткиликтүү кылуу. Бул бот аркылуу биз укуктук жардам алуудагы тоскоолдуктарды жоюуга аракет кылып жатабыз", — дейт Самат Салимбек уулу.

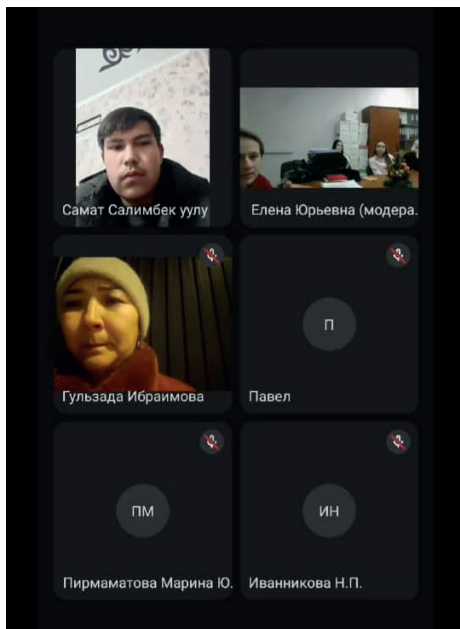
Илимий изденүүнүн жемиши

Мындай ийгилик студенттин талыкпас эмгегинин жана анын илимий жетекчиси — "Мамлекет жана укук теориясы жана тарыхы" кафедрасынын ага окутуучусу



Гүлзада Ибраимованын туура багыт бергенин натыйжасы. Конференциянын алкагында Самат ошондой эле үй-бүлөлүк зомбулукту алдын алуу боюнча коргоо орденин мөөнөтүн узартуу жана юристтердин социалдык ролун жогорулатуу сыяктуу бир катар конкреттүү реформаларды демилгеледи.

Эл аралык деңгээлде ОшМУнун намысын коргоп, келечектүү долбоорун татыктуу коргогон Салимбек уулу Саматтын мындан аркы илимий иштерине ийгилик каалайбыз. Анын демилгеси өлкөбүздүн юридикалык системасын санариптештирүүгө кошулган олуттуу салым болору талашсыз.



ДЕНИ САК ЖЫЛМАЮУ — ИШЕНИМДҮҮ КАДАМ

Бүгүнкү каарманыбыз — Ош мамлекеттик университетинин медицина факультетинин стоматология адистигинин 2-курсунун студенти Азат Жапаров. Ал өзүнүн кесип тандоосу, студенттик турмуштун кызыктары жана келечектеги пландары тууралуу кенен баяндап берди.



Жаш кезде баарыбыз ар кандай кыялдар менен жашайбыз. Мен балалыгымда архитектор болууну, кооз имараттардын долбоорун чийүүнү каалачумун. Бирок убакыт өткөн сайын адамдын каалоолору, максаттары жана турмушка болгон көз карашы өзгөрөт экен. Менин стоматология тармагын тандап калуума негизги себепчи — агам болду.

Агам да ушул тармакка кызыгып, бүгүнкү күндө өз ишин мыкты билген тиш дарыгери. Анын бейтаптарга жасаган жардамын көрүп, мен да агамдай эл сыйлаган адис болууну самадым. Анын үстүнө, мектепте окуп жүргөндө эле биология жана химия сабактарына абдан жакын болчумун. Бул предметтер стоматологиянын пайдубалы экенин, кесипти терең түшүнүүгө жардам берерин билчүмүн.

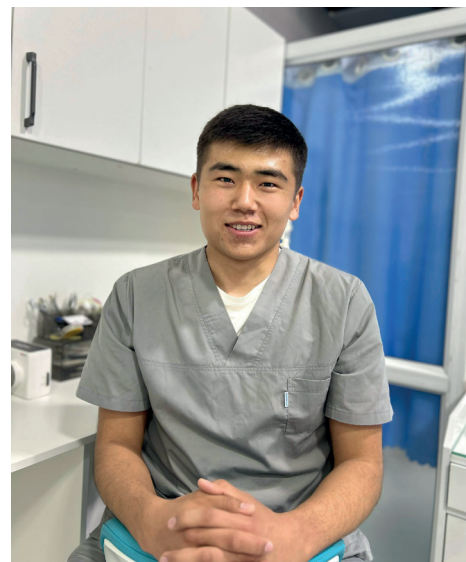
Дени сак жана кооз жылмаюу ар бир адам үчүн маанилүү. Өзгөчө биздин түштүк аймакта жашаган адамдардын көпчүлүгүндө тиш көйгөйлөрү көп кездешкендиктен, алардын оорусун жеңилдетип, көйгөйүн

чечүүгө көмөктөшүү менин негизги максатым болуп калды.

Студенттик турмуш

Студент болуп окуй баштагандан кийин жашоо мен күткөндөй болбой калды. Жаңы чөйрө, жаңы достор пайда болду. Башында стоматологияны үйрөнүү жеңил болот деп ойлочумун, бирок окуу процессинде бул кесип өтө тактыкты, сабырдуулукту жана практиканы көп талап кыларын түшүндүм.

Биз окуу жайда анатомия, физиология, тиш оорулары жана аларды дарылоо ыкмалары боюнча абдан көп маалыматтарды үйрөнөбүз. Практика учурунда атайын манекендерде, кийинчерээк бейтаптар менен иштеп көрүү — бул чоң тажрыйба. Ошол учурда гана дарыгер болуу канчалык жоопкерчиликтүү экенин жүрөгүң менен сезесиң. Башында кыйынчылыктар болсо да, ар бир жаңы үйрөнгөн нерсем келечекте бир адамдын ден соолугуна пайда алып келерин ойлогондо, кесибиме болгон кызыгуум ого бетер күчөйт.



Убакытты башкаруу

Окуу процесси абдан оор, күнү бою университетте болобуз. Бирок мен убактымды текке кетирбөөгө аракет кылам. Бош убактымда немис тили курсуна барып, тилди мыкты өздөштүрдүм. Натыйжада, кыялдардын бири болгон саякаттоого жол ачылып, Германия мамлекетине 3 айлык визамды алдым. Бул мен үчүн чоң жетишкендик жана жаңы тажрыйба болмокчу.

Медицина тармагына тапшырам деген абитуриенттерге айтарым: бул кесип — чоң жоопкерчилик. Дарыгер болуу — жөн гана диплом алуу эмес, адамдардын өмүрү үчүн кызмат кылуу. Ошондуктан чыныгы кызыгуу жана адамдарга жардам берүү каалоосу болушу шарт.

Улуу аалым Авиценна айткандай:

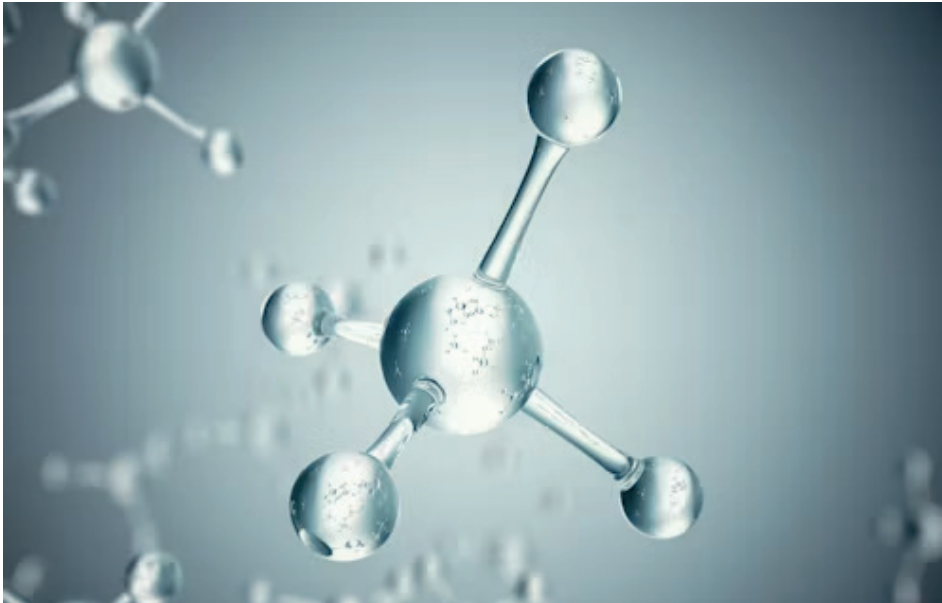
«Дарыгер шумкардын көзүнө, кыздын колуна, жыландын акылмандыгына жана арстандын жүрөгүнө ээ болушу керек». Бул дегендик — дарыгер бейтаптын абалын тез байкап, дарылоодо назик жана этият болуп, терең билимге сугарылып, кыйын кырдаалда чечкиндүү болушу зарыл дегенди түшүндүрөт.

Тишти кантип сактоо керек?

Аягында окурмандарга кеңеш бере кетсем: ата-энелер балдарына жаштайынан тиш жууганды адатка айландыруусу керек. Газдуу суусундуктарды, таттууларды азыраак берип, ар 6 ай сайын тиш доктурдун көзөмөлүнөн өтүп туруу — тиштериниздин узак убакытка сакталышына кепилдик берет.

Сарбиназ Эркинбаева

КИЧИНЕКЕЙ ДҮЙНӨНҮН ЧОҢ КҮЧҮ



"Нано" деген эмне? Бул — метрдин миллиарддан бир бөлүгү. Элестетүү үчүн: адамдын чачынын калыңдыгы орточо 80 000 нанометрди түзөт. Демек, нанотехнология — бул биздин көзүбүзгө көрүнбөгөн, бирок дүйнөнү түп тамырынан өзгөртө турган өтө кичинекей деңгээлдеги курулуш.

Атактуу физик жана келечекти болжолдоочу Митио Каку өзүнүн эмгектеринде нанотехнологияны XXI кылымдын башкы кыймылдаткыч күчү катары сыпаттайт. Эгер өткөн кылымда биз компьютердик чиптерди жасаганды үйрөнсөк, бул кылымда атомдор менен молекулаларды кирпич сыяктуу тизип, каалаган нерсени жасоо деңгээлине жетебиз.

Жаңы өнөр жай революциясы

Нанотехнология жөн гана лабораториялык эксперимент эмес, бул — глобалдык рыноктун жаңы түзүмү. Митио Какунун «Келечектеги физика» китебиндеги илимий тенденцияларга таянсак, бул тармак дүйнөлүк экономиканы "бай-кедей" деп эмес, "илими бар жана илими жок" өлкөлөргө бөлүп коюшу мүмкүн.

Бул революциянын негизги

багыттары кайсылар?

1. Молекулярдык өндүрүш

Салттуу өндүрүш — бул чоң чийки затты кесип же иштетип, керектүү нерсени алуу (мисалы, жыгачтан стол жасоо сыяктуу). Ал эми нанотехнология атомдорду бирден тизип, буюмдарды "өстүрүүнү" сунуштайт.

- Экономикалык пайдасы: Чийки затка муктаждык азаят, калдыктар такыр болбойт. Бул өндүрүштүн өздүк наркын кескин төмөндөтүп, экологиялык таза экономикага жол ачат.

2. Графен

Графен — калыңдыгы бир эле атомго барабар, бирок болоттон 200 эсе бышык материал. Аны келечектин "алтыны" десек болот.

- Кайда колдонулат? Өтө тез кубатталуучу (бир нече секундда!) аккумуляторлор, ийилүүчү смартфондор жана океандын туздуу суусун ичүүчү сууга айланткан фильтрлер. Бул технология энергетика жана логистика тармагындагы миллиарддаган долларлык чыгымдарды үнөмдөйт.

3. Нано-медицина

Медицина тармагында нанотехнология "диагностикадан" — "ремонтко" өтөт. Нанороботтор кан тамыр аркылуу жүрүп, рак клеткаларын жекече таап, соо клеткаларга зыян келтирбей жок кыла алат. Бул адамдын өмүрүн узартып гана койбостон, мамлекеттердин социалдык чыгымдарын азайтат.

4. Энергетикалык көз карандысыздык

Азыркы күн панелдери күндүн нурун болгону 15-20% гана энергияга айлантат. Ал эми нано-антенналарды колдонуу бул көрсөткүчтү 90%га чейин жеткирет. Бул дегендик — энергетикалык каатчылык биротоло тарыхта калат деген сөз.

Космостук лифт

Митио Какунун эң кызыктуу божомолдорунун бири — көмүртек нанотүтүкчөлөрү. Алар болоттон жүз эсе бышык, бирок өтө жеңил. Бул материалдан космоско чейин созулган лифт курууга болот! Мындай лифт космоско жүк ташууну 100 эсе арзандатат.

Ошондой эле, бул кылымдын аягында "молекулярдык жыйноочулар" пайда болушу мүмкүн. Алар кир суудан таза сууну, ал эми абадагы көмүр кычкыл газынан пайдалуу материалдарды (ал тургай тамак-ашты) курап бере алат. Бул ресурстар үчүн болгон согуштарды токтотуп, "молчулук заманын" алып келет.

Бүгүн биз колдонгон смартфондордун ичиндеги транзисторлор буга чейин эле нано-деңгээлде иштеп жатат. Эгерде илимпоздор кремнийди алмаштыра турган нано-материалдарды таппаса, дүйнөлүк экономика туңгуюкка кептелиши мүмкүн. Ошондуктан, нанотехнологияга инвестиция салуу — бул жөн гана кызыгуу эмес, келечектеги экономикалык суверенитеттин жана коопсуздуктун кепилдиги.

Келечек биз ойлогондон да жакын жана ал — өтө кичинекей деңгээлде курулуп жатат.

Данакер Зергербаева

"Нур" ОшМУнун студенттеринин коомдук-маданий гезитинин журналдык тиркемеси

Башкы редактору:
САМАТУЛЛА
МАМАТКАРЫ УУЛУ

Редактордун орун басары:
Айганыш Нурлан кызы

Редакциялык кеңеш:

А. Айтманбетов
М. Ниязалиев
З. Нуралиева
М. Маматжанов
Д. Бектемир уулу
Ж. Орозматова

Редакциялык топ:

Сарбиназ Эркинбаева
Таттыбүбү Гуламова
Алина Абдикеримова
Гүлзар Максатыали кызы
Айжан Досатова

Фото кабарчы:
Р. Максутов

Кол жазмалар, фото-сүрөттөр кайра кайтарылбайт жана кат жүзүндө жооп берилбейт. Жарыяланган материалдар редакциянын толук көз карашын билдирбейт. Макалалардагы фактылар үчүн авторлор өздөрү жооптуу. Гезит редакциянын компьютер борборунда терилип, даярдалды. Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинен каттоодон өткөн күбөлүктүн №106

Банктагы реквизиттер:

ИНН 00207199610017
р-с. 703802401
«РСК-Банк» Ош филиалы
Ош шаары БИК 129039
Редакциянын дареги:
Ош шаары, Алымбек датка көчөсү 331,
ОшМУнун башкы имараты,
219-каана.
Тел.: +996 707 647 902